

Nr 99

Av herr Hjorth m. fl., angående naturvårdens administration.

(Lika lydande med motion nr 136 i Andra kammaren)

Om naturvården skall kunna få den betydelse i samhällsarbetet som den bör ha, krävs bl. a. goda personalresurser och en effektiv naturvårdsadministration i paritet med flertalet övriga expertorgan i central- och länsförvaltningen. Vi vill här granska dessa frågor främst ur länens synvinkel.

Ansvar för det regionala naturvårdsarbetet har i sin helhet ålagts länsstyrelserna. Varje länsstyrelse har till sitt förfogande ett naturvårdsråd, som är sammansatt av lekmän och de länsexperter som har anknytning till naturvårdsområdet. Naturvårdsrådet har i första hand till uppgift att ge råd om målsättningen för naturvården i länet och att avge yttrandet i ärenden av principiell betydelse. För att naturvårdens intressen skall kunna fortlöpande bevakas på ett tillfredsställande sätt och för att aktiva naturvårdsåtgärder skall kunna vidtagas i önskvärd omfattning, krävs tjänstemän som har möjlighet att mer odelat ägna sig åt verksamheten. Vid flertalet länsstyrelser finns därför numera en "naturvårdsintendent", som ännu dock inte är ordinarieanställd. I vissa län har något redan befintligt länsexpertorgan ställt hel- eller halvtidsarbetskraft till förfogande för naturvårdsarbete.

Arbetsuppgifterna för länsförvaltningens naturvårdsarbetskraft är synnerligen omfattande och mångskiftande. De omfattar dels det löpande arbetet med bevakning av olika slags naturvårdsintressen i skilda sammanhang, t. ex. i samband med täktverksamhet och andra arbetsföretag, dels det mer långsiktiga arbetet med inventering, planering och verkställighetsåtgärder rörande skyddsvärda naturområden. Inventeringarnas väsentliga roll som naturvårdens "bud" vid den allmänna fysiska översiktsplaneringen må särskilt framhållas.

Det står redan nu fullt klart, att den stora mängden angelägna arbetsuppgifter för naturvården på länsplanet omöjligt kan bemästras enbart genom tillskott av en ensam naturvårdsintendent i varje län. Liksom tjänstemän inom andra underbemannade förvaltningsorgan kan han/hon bli tvungen att ägna nästan all tid åt det löpande arbetet, varvid främst de mer långsiktiga arbetsuppgifterna blir lidande. Därtill kommer, att en enda person sällan kan i tillräcklig grad täcka hela det erforderliga kompetensområdet, vari bl. a. ingår så olikartade element som å ena sidan skilda

slags biologiska och geologiska bedömningar och å den andra markägarförhandlingar och ägoförrättningar. Både på grund av arbetsmängden och behovet av skilda kompetenser i naturvårdsarbetet bör det i varje län finnas flera väl kvalificerade naturvårdstjänstemän med olika inriktningar, inberäknat vattenvård och viltvård. Att detta tjänstemannaorgan för naturvården liksom övriga länsexpertorgan även behöver annan personal, säger sig självt.

Naturvårdstjänstemännens ställning i länsförvaltningen kan ha stor betydelse för naturvårdsarbetet. Den nuvarande naturvårdsintendenten har genom sin inordning direkt i länsstyrelserna en osjälvständigare ställning än andra länsexpertorgan. Dessa bistår visserligen också länsstyrelsen men är ej underordnade denna. En naturvårdsintendent har därför svårare än de övriga länsexperterna att företräda sin verksamhets intressen utåt. Intendenten anses t. ex. till skillnad från de övriga experterna inte kunna avge självständiga yttranden över vägplaner, byggnadsplaner, grustäktärenden o. d. utan endast interna rekommendationer till länsstyrelsen, f. ö. ofta först på ett mycket sent stadium i ärendenas gång. Vidare hindrar intendentens tjänsteställning direkta officiella kontakter med statens naturvårdsnämnd, varför denna trots förevaron av regionala naturvårdstjänstemän saknar regional förankring. Så t. ex. har naturvårdsnämnden knappast möjlighet att på officiell väg införskaffa naturvårdsintendenternas yttranden i frågor, där nämnden önskar lokala expertsynpunkter som underlag för sitt eget ställningstagande. Detta medför bl. a. en stark begränsning av naturvårdsnämndens möjlighet att tjänstgöra som remissorgan. Beträffande t. ex. många vattenregleringsärenden måste därför sakbehandlingen av naturvårdsfrågorna fortfarande skötas enbart av de frivilliga naturvårdsorganisationerna. Detta kan inte vara rimligt, om det finns en statlig naturvårdsadministration på både det centrala och det regionala planet.

Av bl. a. ovannämnda skäl bör länens naturvårdstjänstemän organiseras som ett "naturvårds kontor" med en liknande ställning till det centrala statliga organet och till länsstyrelsen som övriga länsexpertorgan har. Det är visserligen troligt, att alla länsexpertorgan i framtiden knytes fastare till länsstyrelsen än vad som nu är fallet, men det synes osannolikt, att man därvid skulle generellt framtaga länsexperterna en självständig förslagsrätt och möjlighet till direkt officiell kontakt med de centrala statliga organen.

För att naturvårdsarbetet i länen skall kunna utvidgas och fungera tillfredsställande krävs inte endast, att expertsidan blir tillgodosedd, utan även att länsstyrelsernas juristpersonal förstärkes med tanke på ärendenas formella handläggning. Svårigheterna att med nu tillgänglig juristpersonal hinna med denna sida av naturvårdsverksamheten är redan stora i

en del län. Detta har bl. a. medfört att naturvårdsintendenter tagits i anspråk även för formell ärendehandläggning, för vilken de varken är utbildade eller avsedda. Därigenom har f. ö. ifrågavarande intendenters tid ytterligare minskat för de väsentliga sidor av naturvårdsverksamheten, som inte har betydelse för ärendebalansen.

Utbyggandet av naturvårdens tjänstemannaorgan i länen gör inte naturvårdsråden överflödiga. Med hänsyn till att naturvårdsarbetet griper in i en mängd sidor av samhällsverksamheten, är det av stor betydelse både för länsstyrelsen och berörda länsexperter att ha tillgång till ett mångsidigt sammansatt forum för behandling av principiella naturvårdsfrågor och viktigare ärenden. Det kan finnas anledning att ge naturvårdsråden en mera självständig ställning i förhållande till länsstyrelserna, i varje fall bör råden ha en viss rörelsefrihet i fråga om initiativ och åtgärder. Förden skull är det lämpligt, att råden tilldelas medel, varöver de själva kan bestämma.

För närvarande pågår en utredning om länsförvaltningens organisation, och vidare utreder en arbetsgrupp inom statskontoret utbyggandet av den statliga naturvårdsadministrationen. Det synes oss därför ej nödvändigt med någon ny utredning om de angivna frågorna, men vi anser att de av oss anförda synpunkterna bör komma till ifrågavarande utredningars kännedom.

Med åberopande av vad vi ovan anført får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om att Kungl. Maj:t måtte anmoda de pågående utredningarna om länsförvaltningen och dess naturvårdsorgan att beakta de här framförda synpunkterna på naturvårdens arbetskraftsbehov och på naturvårdstjänstemännens och naturvårdsrådens ställning och arbetsförhållanden.

Stockholm den 19 januari 1966

Nils Hjorth

Bo Skårman

Ivan Swanström

Thure Dahlberg